

highlighted. It is emphasized that academic and public education in the university education of the USA is a significant component of the professional training of students. The main task of university education in the United States is to teach students to be responsible citizens of their state and to acquire the appropriate level of professional training. Over the past decade, one of the ways.

Key words: *academic and public education, USA, students, education.*

УДК 378. 035.147

**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ АКТИВНОСТІ ТА ОСОБИСТІСНОГО
ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

В.І. МІРОШНІЧЕНКО, доктор педагогічних наук, доцент

Державна прикордонна служба України імені Богдана Хмельницького

E-mail: mvi_2016@ukr.net

Анотація. *Автором обґрунтовано методику проведення тренінгу активності та особистісного зростання майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин. Під час визначення мети проведення такого тренінгу за основу взято ідею щодо суб'єкт-суб'єктної взаємодії, спрямованої на оптимальне управління міжкультурними конфліктами. Автором описуються ситуації, що спонукали кожного із учасників тренінгу до активної взаємодії з іншими членами групи, виявлення своєї індивідуальності у спілкуванні з іншими людьми, руйнації непродуктивних стереотипів діяльності та стимуляції активної роботи, спрямованої на формування позитивного ставлення до оточуючих.*

Ключові слова: *тренінгу активності та особистісного зростання, фахівці міжнародних економічних відносин, методика, студенти, професійне спілкування.*

Актуальність (Introduction). Сьогодні особливо важливе наукове обґрунтування організаційно-педагогічних умов, які сприятимуть розвитку активної самореалізації фахівців міжнародних економічних відносин у професійній діяльності. Початковою ланкою, на наш погляд, має стати робота, що стимулює позитивне мислення, усвідомлення студентом своєї майбутньої професійної місії (ролі), усвідомлення неповторності своєї особистості. Без останнього неможливо забезпечити свідому активну участь майбутніх фахівців “самобудівництві” власної індивідуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питанням підготовки фахівців різних галузей присвячено низку праць сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців: В. Бабич, М. Ковтонюк (підготовка учителів), Г. Білецька (підготовка екологів), С. Заскалета (підготовка фахівців аграрної галузі в зарубіжних країнах). Проблема організації та проведення тренінгів різного роду давно вивчається науковцями. Велике значення у цьому розумінні мають праці педагогів К. Акуленко, С. Заскалети, К. Істоміної, С. Качмарчик, М. Левочко, О. Олексенко, І. Савки, Л. Савчук, К. Тушко, де висвітлено різноманітні аспекти підготовки майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин. Зокрема С. Качмарчик уточнено поняття культури професійного спілкування менеджерів зовнішньоекономічної діяльності як інтегративного новоутворення, що забезпечує позитивний результат у ситуаціях ділового спілкування і об'єднує культурно-специфічні знання, пов'язані з моделями бізнес-аналізу; поведінкові та соціолінгвістичні уміння, які уможливають адаптацію до різних обставин ділового спілкування; особистісні якос-

ті, які сприяють розвитку позитивного й толерантного ставлення до комунікативної взаємодії [1].

Висновки та положення зроблені цими та іншими вченими мають велику наукову цінність для нашого дослідження.

Мета (Purpose). Метою статті є обґрунтування методики проведення тренінгу активності та особистісного зростання майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз та систематизація психолого-педагогічної літератури, навчально-методичної документації та досвіду професійної підготовки фахівців), емпіричні (бесіди, педагогічне спостереження, тренування, гра).

Результати (Results). Поняття “тренінг” (англ. training від train – навчати, виховувати) означає метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, умінь і навичок і соціальних установок. Під методикою проведення тренінгу активності та особистісного зростання ми розуміємо організовану взаємодію науково-педагогічних працівників та майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин, яка спрямована на формування активності та особистісного зростання, достатніх для ефективної професійної діяльності. Тренінг містить сукупність методів тренування з елементами гри. Це методика, яка базується на інтенсивному груповому спілкуванні під час вивчення загальнонаукових та професійно-орієнтованих дисциплін.

Визначаючи педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації О. Олексенко наголошує на важливості суб’єкт-суб’єктної взаємодії, спрямованої на оптимальне управління міжкультурними конфліктами [2]. Ця наукова ідея була взята нами за основу під час визначення мети проведення тренінгу активності та особистісного зростання майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин.

У ході тренінгу ми спонукали кожного із його учасників до активної взаємодії з іншими членами групи. Динаміка міжособистісних ситуацій ретельно продумувалась. Як відомо, ситуація – це певний збіг обставин у процесі взаємин, практичної педагогічної діяльності, взаємодії тих, хто навчається, з навколишнім середовищем, що вимагає відповідних рішень і дій на основі власного вибору [3]. Отже, даний тренінг складається із послідовних педагогічних ситуацій.

У процесі нашого дослідження було проведено низку бесід з студентами та науково-педагогічними працівниками, результати яких свідчать, що на першому курсі до 82 % студентів виявляють високий інтерес до навчання та майбутньої професійної діяльності. На другому курсі активність у навчанні у більш ніж 50 % із них знижується. На третьому та четвертому курсах від 28 до 38 % продовжують навчання з високим і достатнім рівнем активності. Це є свідченням того, що за роки навчання у вищому навчальному закладі (а частково ще у середній школі) у майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин складається певною мірою хибне, одностороннє уявлення про роль особистісних якостей у професійній діяльності. Як свідчить практика, однією із причин зниження активності студентів на певному етапі навчання є той факт, що будучи абітурієнтами, вони мали недостатнє уявлення про майбутню професію. Зіткнувшись із труднощами різноманітного характеру (організаційними, соціально-психологічними, педагогічними), яких вони не очікували, низка майбутніх фахівців втрачає активність до оволодіння всіма необхідними для майбутньої професії знаннями та навичками. На цьому етапі визначальним щодо становлення майбутнього фахівця міжнародних економічних відносин є те, наскільки цілеспрямовано й ефективно буде організована робота з боку науково-педагогічних працівників щодо розвитку активності студентів.

Для виявлення уявлень студентів про свої особливості та їх самооцінку нами

було застосовано модифіковану методику М. Куна. На нашу думку, одним із засобів такої діяльності може стати тренінг активності та особистісного зростання. Це одна із технологій, які базуються на інтенсивному спілкуванні в мікро- та макрогрупах. Різноманітні форми особистісних тренінгів давно використовуються за кордоном. В останні десятиріччя наші вітчизняні колеги використовують цей активний метод у вищих навчальних закладах. На початку 90-х років колективом вчених під керівництвом Н. Осухової було розроблено методику тренінгу самосвідомості та особистісного зростання, яка застосовується в педагогічних навчальних закладах з метою стимуляції активної роботи майбутніх вчителів, спрямованої на усвідомлення себе в оточуючому (професійному) середовищі. Дана методика була взята нами за основу при розробці тренінгу активності та особистісного зростання майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин.

У ході тренінгу ми спонукаємо кожного із його учасників до активної взаємодії з іншими членами групи. Динаміка міжособистісних ситуацій ретельно продумується.

Як відомо, ситуація – це певний збіг обставин у процесі взаємин, практичної педагогічної діяльності, взаємодії тих, хто навчається, з навколишнім середовищем, що вимагає відповідних рішень і дій на основі власного морального вибору [3, с.62]. Отже, даний тренінг складається із послідовних педагогічних (професійних) ситуацій.

Ситуація 1. Кожен з учасників обирає партнера, сідає напроти нього. На хвилину обидва закривають очі; потім відкривають їх та намагаються без слів зрозуміти стан партнера, мовчки висловити йому своє ставлення, розуміння, підтримку.

Ситуація 2. Один із партнерів розповідає іншому про радісну подію у своєму житті; співрозмовник очима, мімікою та жестами підтримує партнера, демонструє свою зацікавленість, співчуття, згоду. Через декілька хвилин партнери міняються ролями.

Ситуація 3. Завдання для оповідача залишається те саме, але співбесідник повинен виявити байдужість, нерозуміння, навіть може відвернутися. Тоді знову відбувається зміна ролей.

Як відомо, задачний підхід є одним із провідних засобів у розвитку активності тих, хто навчається. Тому цілком логічним є його використання в рамках даного тренінгу, а саме в ситуаціях 4 та 5.

Ситуація 4. Викладач, який проводить тренінг, складає педагогічні задачі (ситуації, які можуть виникнути під час професійної діяльності) та записує їх на картках. Тобто нами використовується роздавальний матеріал. Один із партнерів кожної пари учасників тренінгу (партнер А) отримує картку з педагогічною задачею. Він знайомиться із описаною ситуацією, уявляючи себе на місці її учасника, у якого виникли певні перепони, труднощі, непорозуміння тощо, та звертається до свого напарника (партнера В) за допомогою. Співрозмовник щиро переймається проблемою, дає корисні, дієві поради щодо її розв'язання, активно підтримує партнера А. Напарники спільними зусиллями знаходять вихід із ситуації – вирішують педагогічну задачу. Після цього відбувається зміна ролей та задачі.

Ситуація 5. Відбувається все теж саме, що у ситуації 4, але реакція партнера В на прохання партнера А про допомогу інша. Він повівся байдуже, зайняв позицію “моя хата скраю”. І знову зміна ролей.

Після цього кожен із учасників розповідає групі про ті відчуття, які виникали у нього під час кожної із ситуацій взаємодії з партнером. Виконуючи такі вправи, учасники тренінгу усвідомлюють, як важливо для кожного, щоб його почули та зрозуміли інші, як важливо отримати допомогу, коли її потребуєш, та відповідно, як важливо надати допомогу іншому, почуватись корисним для людей. Вступаючи в активну вза-

ємодію з іншими людьми, вони вчаться відчувати та розуміти іншого як самого себе, поступово виникає відчуття “співіснування з іншою людиною”, яке С. Рубінштейн вважав ключовим для розвитку мотивів моральності.

За результатами аналізу літератури [1; 4] до особливостей підготовки фахівців міжнародних економічних відносин можна віднести такі, як необхідність формування їх позитивної мотивації до засвоєння як соціально-економічних, так і юридичних навчальних дисциплін, іноземних мов; засвоєння основних загальноекономічних та юридичних понять; формування умінь професійного спілкування; використання міжпредметних зв'язків, інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу.

Під час тренінгу активності та особистісного зростання відбувалося формування умінь професійного спілкування.

Як свідчить практика, студенти не достатньо включаються в активну пізнавальну діяльність, якщо навчальний матеріал не стосується майбутньої професійної діяльності. І навпаки, їхня активність різко зростає, якщо матеріал містить характерні проблеми, з якими доведеться мати справу у майбутній професійній діяльності. У цьому випадку їх пізнавальна активність зумовлюється особистою зацікавленістю щодо дослідження професійних проблем, вивчення досвіду їх розв'язання, оволодіння більш ефективними методами професійної діяльності тощо [5].

До циклу професійно-орієнтованої підготовки віднесено такі навчальні дисципліни: «Математичне моделювання в менеджменті», «Математичне моделювання економічних процесів», «Фінансовий аналіз», «Фінансовий аналіз зовнішньоекономічної діяльності», «Податки і податкова політика», «Оподаткування операцій зовнішньоекономічної діяльності», «Організація і планування експортно-імпоротної діяльності», «Основи безпеки сучасного бізнесу», «Безпека операцій зовнішньоекономічної діяльності», «Антикризове управління в умовах зовнішньоекономічної діяльності» тощо.

Аналіз навчальних планів, за якими здійснюється підготовка майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин у вищих навчальних закладах, засвідчує, що кількість аудиторних годин на засвоєння складного навчального матеріалу недостатня. Тому значна частка матеріалу, що підлягає самостійному опрацюванню, особливо це стосується практичної складової цих дисциплін, може і повинна бути розглянута і опрацьована під час тренінгу.

Тренінг включає чисельні прийоми, спрямовані на аналіз себе та інших людей. По суті, у кожній ситуації тренінгу утворюється своєрідний цикл: дію – відчуваю – отримую зворотний зв'язок – аналізую. Усі процеси відбуваються на фоні групової динаміки. Використання ж проблемних форм роботи враховує те, що вони “мають певне емоційне забарвлення, яке посилює пізнавальний інтерес, народжує нові мотиви, активізує пошук” [6], сприяє розвитку особистісних якостей курсантів. Звичайно, такому тренінгу не під силу вирішення усіх завдань, пов'язаних з розвитком творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Але одну з них він вирішити в змозі – це руйнація непродуктивних стереотипів діяльності та стимуляція активної роботи студентів, спрямованої на формування позитивного ставлення до оточуючих.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, описаний нами соціально-психологічний тренінг активності та особистісного зростання майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин має право на існування та може бути застосований в умовах вищого навчального закладу як один із активних методів навчання та відповідно як один із шляхів розвитку активності майбутніх фахівців у процесі підготовки до професійної діяльності. На даному етапі нашого дослідження постає питання про більш глибоке оволодіння методикою та про більш детальне вивчення можливостей тренінгу щодо розвитку активності студентів. Наступним етапом, без сумніву, ми вважаємо розширення використання тренінгової методики з метою формування осо-

бистості студента в цілому та створення системи педагогічних засобів виховання активної особистості професіонала, яка включала б у себе як традиційні, так і новітні форми та методи. Саме цьому можуть бути присвячені подальші розробки науковців. Тому перспективним напрямком подальшого дослідження зазначеної проблеми є з'ясування педагогічних умов формування професійних умінь майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин, форм і методів їх фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Качмарчик С. Фундаментальна підготовка майбутніх менеджерів зовнішньо-економічної діяльності: стан проблеми і тенденції. Науковий Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2016. № 239. С 112–119.
2. Олексенко О. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації : автореф. дис. ... к-та пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2016. 23 с.
3. Кондратова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб. / К. : Знання, 2006. 252 с.
4. Тушко К. Ю. Педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2009. 20 с.
5. Діденко О. В. Аналіз педагогічних умов формування пізнавальної активності курсантів вищих військових навчальних закладів при вивченні загальновійськових дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. Хмельницький, 2008. № 46, ч.ІІ. С. 110–113.
6. Луценко В. Задачний підхід як провідний засіб формування творчої активності майбутнього вчителя музики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 24. С. 182.

References

1. Kachmarchyk S. Fundamentalna pidhotovka maibutnikh menedzheriv zovnishno-ekonomichnoi diialnosti: stan problemy i tendentsii. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia : Pedahohika, psykhohihiia, filosofiiia*. 2016. № 239. S 112–119.
2. Oleksenko O. Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti do mizhkulturnoi komunikatsii : avtoref. dys. ... k-ta ped. nauk : 13.00.04. Hlukhiv, 2016. 23 s.
3. Pedahohika v zapytanniakh i vidpovidiakh: navch. posib. / L. V. Kondratova, O.A. Permiakov, N. I. Zelenkova, H. Yu. Lavreshyna. K. : Znannia, 2006. 252 s.
4. Tushko K. Yu. Pedahohichni umovy formuvannia ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv u protsesi fakhovoi pidhotovky : avtoref. avtoref. dys. ... kand.. ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi, 2009. 20 s.
5. Didenko O. V. Analiz pedahohichnykh umov formuvannia piznavalnoi aktyvnosti kursantiv vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladiv pry vyvchenni zahalnoviiskovykh dystsyplin. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia : Pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi, 2008. № 46, ch.II. S. 110–113.
6. Lutsenko V. Zadachnyi pidkhid yak providnyi zasib formuvannia tvorchoi aktyvnosti maibutnoho vchytelia muzyky. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 2005. Vyp. 24. S. 182.

**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ТРЕНИНГА АКТИВНОСТИ И ЛИЧНОСТНОГО РОСТА
СПЕЦИАЛИСТОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ
В.И.МИРОШНИЧЕНКО**

Аннотация. Автор обоснована методика проведения тренинга активности и личностного роста будущих специалистов международных экономических отношений. При определении цели проведения такого тренинга за основу была взята идея о субъект-субъектном взаимодействии, направленном на оптимальное управление межкультурными конфликтами. Автор описываются ситуации, побудившие каждого из участников тренинга к активному взаимодействию с другими членами группы, выявлению своей индивидуальности в общении с другими людьми, разрушению непродуктивных стереотипов деятельности, направленной на формирование позитивного отношения к окружающим.

Ключевые слова: тренинга активности и личностного роста, специалисты международных экономических отношений, методика, студенты, профессиональное общение.

**METHOD OF TRAINING OF ACTIVITY AND PERSONAL GROWTH OF
PROFESSIONALS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
V.I. Miroshnichenko**

Abstract. The author substantiates the methodology of conducting a training on the activity and personal growth of future specialists in international economic relations. The idea of subject-subject interaction aimed at optimal management of intercultural conflicts was taken as the basis for determining the goal of conducting a training on activity and personal growth of future specialists in international economic relations. The author describes the situations that led each of the participants to actively interact with other members of the group, to identify their individuality in communicating with other people, the destruction of unproductive stereotypes of activity, and the stimulation of active work of students aimed at forming a positive attitude towards others.

Key words: training of activity and personal growth, experts in international economic relations, methodology, students, professional communication.

УДК 355(477):004:378:377:14:001

**ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-АНАЛІТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Р.М. МІШЕНЮК, начальник відділу по роботі з персоналом,
**Донецько-Луганського регіонального управління,
Державної прикордонної служби України, м. Краматорськ**
E-mail: rmishenyuk@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Визначено зміст поняття «проектно-аналітична компетентність». Розкрито структуру «проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників». На основі аналізу структури проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників автор визначив дидактичні особливості її формування.. Розкрито